

انقلاب اسلام؛ دستاوردها چالش‌ها

شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی

مطلب حاضر به بررسی دستاوردهای انقلاب اسلامی در کشور پرداخته؛ چالش‌های پیش روی انقلاب اسلامی را مطرح می‌کند. اگرچه امکان ارائه‌ی همه‌ی دستاوردها در همه‌ی ابعاد و عرصه‌ها در این گفتار فراهم نبوده است؛ با این وصف زمینه‌های اصلی مطرح شده است.

بخش نخست: دستاوردهای انقلاب اسلامی

ایام... دهه فجر یادآور حماسه‌آفرینی و ایثارگری ملت انقلابی و سلحشور ایران اسلامی در مصاف با استعمار و استبداد برای کسب آزادی، استقلال و استمرار حکومت دینی است.

در این ایام، به تناسب زمان، رویکرد به انقلاب اسلامی از منظر خاصی دنبال می‌گردد، که یکی از بهترین اقدامات، بیان خدمات، دستاوردها و کارنامه‌ی انقلاب اسلامی و دیگری تبیین چالش‌های فراروی آن است.

بی‌تردید بیان خدمات انقلاب اسلامی نیاز به فرصت و مجال طولانی دارد، اما در یک دسته‌بندی کلی دستاوردهای انقلاب اسلامی را باید در موارد زیر برشمرد:

یکم) استقرار حکومت دینی:

تجدید حیات «دین» در سال‌های پایانی قرن بیستم که قرن افول معنویت در جهان بود را باید مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی برای جهانیان و مردم ایران برشمرد. گرایش به معنویت، ارزش‌ها و حاکمیت دین در اداره‌ی کشور از ثمرات ارزشمند این نهضت عظیم اسلامی است.

دوم) کسب استقلال:

در سایه‌ی انقلاب اسلامی، ایران امروزه به عنوان مستقل‌ترین کشور دنیا محسوب می‌گردد. اراده‌ی مردم در اداره‌ی جامعه و تعیین سرنوشت خویش و عدم وابستگی به قدرت‌ها را باید از جمله خدمات بزرگ انقلاب برشمرد.

سوم) آزادی:

ملت ایران از بند استعمار و استبداد رهایی یافت و در سایه‌ی استقرار حکومت دینی، «آزادی»، این نعمت بزرگ را به دست آورد. آزادی بیان، آزادی احزاب و مطبوعات از جمله خدمات بزرگ انقلاب اسلامی است که ملت ایران با تمام وجود آن را لمس نموده است.

چهارم) روحیه‌ی خودباوری و اعتماد به نفس:

احیای هویت انسانی و توجه به کرامت و عزت انسان در سرلوحه‌ی اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی بوده است. اکسیری که با تکیه بر آن هر ناممکنی در انقلاب، ممکن گردید. دستیابی ایران به فناوری نوین هسته‌ای برای مصارف صلح‌آمیز یکی از این خودباوری‌هاست.

پنجم) تلاش برای خوداتکایی کشور و کاهش وابستگی:

انقلاب اسلامی گام‌های بزرگی برای گسستن حلقه‌های وابستگی برداشت و در بسیاری از عرصه‌ها که روزی ما وارد کننده بودیم، امروز در مقام خودکفایی در کشور و در حال صادرات آن هستیم و این یکی از اقدامات بزرگ به شمار می‌رود.

ششم) گسترش فرهنگ عدالت‌طلبی:

عدالت همواره در فرهنگ اسلامی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. سخت‌گیری کلان انقلاب در جهت «محرومیت زدایی» و کاهش شکاف طبقاتی میان «فقیر» و «غنی» اقدامی قابل توجه بوده است. هر چند در این مهم راه زیادی برای پیمودن داریم.

هفتم) توجه به آبادانی روستاها:

امروزه روستا با خدمات انقلاب اسلامی دگرگون شده است. در طول دوران پس از انقلاب گام‌های بسیار بزرگی برای رفع فقر و محرومیت، آبادانی و سازندگی روستاها صورت گرفته است. کارنامه‌ی فرزندان مجاهد جهاد سازندگی، سندی ملی است بر این مدعا که در لوح زرین انقلاب محفوظ خواهد ماند.

هشتم) اهتمام برای جایگاه و منزلت زن:

زنان مسلمان به واسطه‌ی انقلاب اسلامی از تشخص و منزلت ویژه‌ای برخوردار شدند. مشارکت گسترده‌ای در عرصه‌های مختلف پیدا کردند. حجاب و عفاف توأم با مشارکت و خدمت، امروزه از زنان ایران اسلامی الگوهای ماندگاری برای جهانیان آفریده است.

نهم) گسترش فرهنگ، دانش و آموزش عالی:

به برکت انقلاب اسلامی امروزه در اغلب نقاط میهن اسلامی «دانشگاه» و «مراکز آموزش عالی» به وجود آمده است. توجه به دانش، علم، فرهنگ و هنر در میان جوانان کشور بی‌نظیر است. بخش عمده‌ای از نخبگان امروزی کشور محصول دوران پس از انقلاب می‌باشند.

دهم) ارتقاء فضای سیاسی کشور:

تشکل‌های مدنی و غیردولتی چون احزاب و مطبوعات، نقش مهمی در افزایش و ارتقاء دانش و فضای سیاسی کشور ایفا می‌کنند. امروزه جامعه ایران به ویژه جوانان آن در زمره آگاه‌ترین مردمان جهان هستند.

یازدهم) آبادانی شهرها و گسترش خدمات رفاهی:

امروزه بخش قابل ملاحظه‌ای از کشور، برخوردار از اقدامات عمرانی و خدمات شهری گردیده است. تلفن، گاز، برق، آب، حمام، مدرسه و... به برکت انقلاب اسلامی در بسیاری از نقاط کشور در اختیار مردم که صاحبان اصلی انقلاب هستند، قرار گرفته است.

دوازدهم) ارتقاء سطح زندگی مردم:

کسی تردید ندارد که بهداشت، درمان، بیمه، خدمات درمانی و تأمین اجتماعی پس از انقلاب نقش ارزنده‌ای در بهبود زندگی مردم ایفا نموده‌اند. علی‌رغم مشکلات اقتصادی کشور نگرش به زندگی مناسب و تلاش برای تحقق آن را باید از پیامدهای مثبت انقلاب اسلامی بدانیم. برابر با آمار رسمی کشور زنان به میزان ۱۰ درصد و مردان به میزان ۵۰ درصد در مقایسه با قبل از انقلاب: «امید به زندگی» در میان

آنان افزایش یافته است.

سیزدهم) ظهور قطب جدیدی در قدرت:

در نظام دوقطبی حاکم در جهان، ظهور انقلاب اسلامی قطب‌های عظیم استکباری را به چالش کشید و در برابر قدرت‌های برجسته‌ی مادی آنها، مردانه ایستاد. این قدرت همان است که تاچر نخست وزیر وقت انگلستان گفت:

«وقوع انقلاب اسلامی بزرگ‌ترین خطر برای اروپا و جهان در دوران جنگ سرد است» و نخست وزیر رژیم صهیونیستی گفت: «انقلاب اسلامی به مثابه‌ی زلزله‌ای است که نه تنها خاورمیانه بلکه به زودی کل جهان را به لرزه در خواهد آورد.»

چهارم) زدودن فساد و آلودگی از چهره‌ی کشور:

جامعه‌ی امروزی ما مشحون از عفاف و پاکدامنی است. فساد، مشروب‌خواری، قماربازی و سایر آلودگی‌ها به شکل گسترده‌ای از کشور رخت بر بسته است و علی‌رغم پاره‌ای از ناهنجاری‌ها در جامعه‌ی کنونی باید سلامت و امنیت جامعه را از ثمرات انقلاب برشمرد.

در باره‌ی دستاوردها و خدمات انقلاب اسلامی گفتنی فراوان است. تحولات چشمگیر زیرساخت‌های کشور چون سدسازی، سیلوسازی، فولاد، پتروشیمی، گاز، نفت، خطوط مواصلاتی، شبکه‌ی راه‌آهن، خطوط پروازی، صنعت، معدن، کشاورزی، عمران، بهداشت، سیستم حمل و نقل، صنعت ساختمان‌سازی، مخابرات، تلفن و... کارنامه‌ی بی‌بدیلی از خدمات ارزنده‌ی انقلاب را به ثبت رسانده است.

در عرصه‌ی فرهنگ، هنر، سینما، مطبوعات، رادیو و تلویزیون، آموزش عالی، تعلیم و تربیت، نشر و چاپ، کتاب، گسترش و تعلیم فرهنگ قرآنی و معنویت، اهتمام به فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر و... نیز بخشی از کارنامه‌ی درخشان انقلاب است.

در حوزه‌ی سیاست خارجی، معرفی اسلام به جهانیان، وحدت جهان اسلام، حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش، پشتیبانی از محرومان عالم، مبارزه با استکبار، اهتمام برای اجرای شعار «نه شرقی، نه غربی» به مثابه‌ی استراتژی استقلال جمهوری اسلامی، از گام‌های بزرگی است برداشته شده است.

باید اذعان نمود که امکان ارائه‌ی حتی فهرستی از خدمات ارزنده‌ی انقلاب اسلامی در این مجال میسر نبوده است و همگان وظیفه دارند به سهم خود به «آنچه که صورت گرفته است» همت گمارند.

بخش دوم: چالش‌های فراروی انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی با همه‌ی کارنامه‌ی درخشان برای حفظ بالندگی و پویایی خود نیازمند به «بازنگری» و «تدوین برنامه‌ی راهبردی» برای آینده است. این مهم تحقق نمی‌یابد مگر آنکه با «واقع‌بینی» مشکلات، نارسایی‌ها و موانع را بررسی کنیم و برای آنها چاره‌اندیشی نماییم.

یکم) باندبازی و جناح‌گرایی:

باید گفت «باندبازی» آفتی است که مستمراً گریبان‌گیر اداره‌ی کشور بوده است. این رویکرد که نقطه‌ی مقابل «شایسته‌سالاری» است، خسارات فراوانی را متوجه کشور نموده و بر کارکرد درست احزاب نیز سایه‌ی سنگینی انداخته، به گونه‌ای که غالباً در افکار عمومی «حزب» را مترادف «باندبازی» می‌دانند.

دقت شود که وجود احزاب حرفه‌ای و سیاسی و ایفای رسالت درست نه تنها امری ناپسند بلکه مورد نیاز جامعه است. آن چیزی که مورد مذمت است، باندبازی و انحصارطلبی است.

دوم) اشرافی‌گری برخی مسئولان:

انقلاب اسلامی برخاسته از متن مردم و نمادی بزرگ از «مردم‌سالاری دینی» است. پیوند «مردم و مسئولان» در نظام حکومتی اسلام برای جهانیان باید الگو و سرمشق باشد. امروزه گسست میان مسئولان به ویژه مسئولان روحانی با مردم خطر بزرگی برای خالی کردن انقلاب از پشتوانه‌ی مردمی آن است.

گرایش به تجمل‌گرایی، تشریفات، زندگی کاخ‌نشینی، خوی ثروت‌اندوزی و انباشت سرمایه، بهره‌برداری از رانت‌قدرت، تبارسالاری و... همه و همه سم مهلکی است برای مسئولان و روحانیون و برای کاهش گسست و افزایش اعتماد میان مردم و مسئولان، این ضعف‌ها باید یکسره مورد مذمت و نکوهش قرار گرفته و کنار گذاشتن این سیره‌ی غلط در صدر اقدامات قرار گیرد.

سوم) بروکراسی و دیوان‌سالاری حاکم بر نظام اجرایی کشور:

نظام اداری کشور که باید فرهنگ «مشتري مداری» و «خدمت‌بی‌منت به جامعه» را در تار و پود خود بداند و «خدمت»، «روان‌سازی امور مردم»، «تسهیل خدمات‌رسانی به مردم» را در سرلوحه‌ی خود قرار دهد، هنوز با گذشت سالیان زیاد از انقلاب فاصله‌ی بسیار زیادی با انتظارات و مطالبات انقلاب دارد و در برخی اوقات نیز موجب ناراضی‌تراشی و مانع‌تراشی برای خدمت به مردم می‌باشد. فارغ از خدمت‌بخشی از کارمندان خدوم و وظیفه‌شناس که با کمترین امکانات با «تعهد» و «وجدان کاری» مشغول انجام وظیفه به مردم هستند، علی‌رغم گام‌هایی که برای اصلاح ساختار نظام اجرایی کشور برداشته شده است که در جای خود قابل تقدیر است، باید گفت هزار توی نظام بوروکراسی کشور فاصله‌ی زیادی با مطالبات و انتظارات ملت دارد و برای کارآمدی نظام، اصلاح، بهبود، دگرگونی، بنیاد و طراحی ساختار نوین کشور باید در دستور کار همه‌ی مسئولان به ویژه مجلس و دولت قرار گیرد.

چهارم) فقدان تئوری و استراتژی در نظام برنامه‌ریزی کشور:

فقدان استراتژی فرهنگی، اقتصادی و سیاسی در نظام برنامه‌ریزی کشور و تحت‌الشعاع قرار گرفتن برنامه‌ها در برابر سلاویق و گرایش‌های سیاسی در دو دهه‌ی گذشته پیامدهای منفی برای کشور داشته است. در یک مقطع توسعه‌ی اقتصادی و در مقطع دیگری توسعه‌ی سیاسی به مثابه نسخه‌ی شفابخش کشور معرفی گردید که دستاورد و نقاط منفی آن در برابر افکار عمومی قرار دارد.

پنجم) تجر و تجدید نظر طلبی:

واپس‌گرایی، جمود و گرایش ارتجاعی موجب عقب‌ماندگی و دوری از نوآوری و تبدیل تهدید ما به فرصت‌ها می‌گردد. همان‌گونه که تجدید نظر طلبی و تأویل و تفسیرهای انحرافی در دین و اهداف انقلاب به بهانه‌ی قرائت‌های مختلف همانند دو لبه‌ی قیچی هستند که هر دو انقلاب، اسلام و نظام را نشانه گرفته‌اند. نسل جوان باید با آگاهی و افزایش بصیرت عمومی همواره مراقب تجدید نظر طلبان و متحجران باشند و بر مسئولان کشور فرض است که با تدوین برنامه‌های کارآمد، خطر این دو گرایش افراطی را از سر انقلاب کم کنند.

ششم) کنار زدن نیروهای انقلابی و رخنه فرصت طلبان:

نفوذ فرصت‌طلبان خطری جدی برای «شایسته‌سالاری» است، مسئولان کشور باید قدر دان نیروهای انقلابی و متعهد کشور باشند و همان‌گونه که حضرت امام خمینی (ره) بارها در وصیت‌نامه‌ی خود نیز بدان سفارش نمودند، باید مراقب بود که مبدا کشور به دست لیبرال‌ها، منافقان، نفوذی‌ها و غیر خودی‌ها بیفتد. امروزه برخی ناسپاسی‌ها به نیروهای انقلاب موجب کناره‌گیری و غالباً کنار گذاشتن آنها گردیده است. استاد شهید مرتضی مطهری در بیان آفات انقلاب اسلامی از عواملی چون: نفوذ اندیشه‌های بیگانه (از طریق دشمنان و دوستان و پیروان)، تجدیدگرایی افراطی، ناتمام گذاشتن نهضت، رخنه‌ی فرصت‌طلبان، ابهام طرح‌های آینده، تغییر معنی و جهت اندیشه‌های نهضت یاد می‌کند*

* برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به: مرتضی مطهری، نهضت‌های اسلامی در صدساله اخیر، چاپ یازدهم

(قم، صدرا، ۱۳۶۷) صص ۱۰۰-۸۷

* برگرفته از کتاب ۲۵ گفتار پیرامون انقلاب اسلامی